

І МЕРТВИХ, І ЖИВИХ, І НЕНАРОДЖЕНИХ

згадували й шанували фронтовою піснею й солодким келихом ветерани Вітчизняної війни. Добре шанували: щирі пісні, що лунає з вуст відкритої душі, чути й на Небі, й долинає вона до Самого Бога. А солодким вином українці завжди поминали тих, хто пішов у незримі далечинь. Нехай їм там буде солодко...

"Вставай, страна огромная!", "Священная война"... Стоячи, хором, її твердо, як колись перед атакою чи перед строем співали ветерани в світлиці територіального центру соціального обслуговування пенсіонерів і малозабезпечених громадян. Мимоволі похололо в спині, примружилися очі, наплинули неспокій і рішучість. Дивуюся лише, чому зненацька, адже прийшов на концерт-реквієм, на якому в день початку Вітчизняної знову зустрілися фронтовики...

Квіти, скромні, як на тризни, столи, сумні мудрі очі, свина...

Віра Мельник, начальник управління праці та соціального забезпечення співала разом із переможцями. Потім знайшла для мене хвилинку:

- Такі зустрічі - найменше з того, що ми робимо для ветеранів. Але найважливіше для кожного з них - зібратися разом, пригадати фрон-

тові дороги, обнятися ще раз, послівати, навіть затанцювати, а потім поплакати. Можливо, й востаннє... Ще 9 травня ми зустрічалися з визволителем Рівного, старшиною-сапером Таптигом Гусейновим, лише два тижні, як поховали командира батареї Михайла Синька, не зустрінемося вже з партизаном Давидом Митницьким, генерал-майором Борисом Грюком, полковниками Леонідом Садовським і Михайлом Тяжких. Відходять ветерани...

Михайло Іваницький, начальник територіального центру, не співав. Він намагався встигнути якнайбільше сфотографувати... Радів, коли знімок здавався мені:

- Дивіться, які виразні обличчя! Майже чотириста сорірок вісьмом ветеранам:

двадцять двом учасникам бойових дій, тридцять дев'ятьом інвалідам Великої Вітчизняної, шістдесяті сімим вдовам загиблих і чотирьом воякам УПА ми щоденно-буденно допомагаємо в усіх побутових дрібницях. А торік їх було майже п'ятсот п'ятдесят...

З ветеранським ансамблем "Навечір'я" вся світлиця співала разом. Потім танцювали під баян. Зрозуміло, хоч з різних фронтів, а хто й із тилу, але вже переформулювалися вони тут у єдину рівненську армію переможців. Дивно, але всі підспівували навіть заслуженій артистці України Людмилі Гуровій! Вона раділа: прийняли! А справді, як мож-

на не співати "Синий платочек", "Эх, дороги", "Голубой огонек", "Смуглянка"... Усі знають ці пісні - тексти, мелодії, вмійють навіть звучно й доречно вставити посеред пісні гучне та завзяте "Ех!". І кожен знає, як тремтить і стискається від них серце...

Аркадій Абушевич, голова Рівненської ветеранської організації не співав - заплякав. Хоча співак він добрий: акапело солював хору

"Шел солдат". Тяжка мелодія, тяжка тема, але балада прозвучала переконливо й глибоко: найтяжче в його житті позаду.

Як і в Дмитра Сократова, фронтового розвідника:

- Я з родини довгожителів: прадідові було 147 років. А батьки не дожили до 50-ти - дожили лише до 1938-го... У 1932-му нас розкуркулили, з Сибіру заслали до Сибіру... 22 червня 1941 року закінчив школу. У той самий день ми, 16 хлопців із 10-А, прибігли до військкомату. "На вас війни ще вистачить!" - відповідають. Але ми були наполегливі...

У вересні мене призвали, спочатку до Свердловська, в запасний ліхній полк. Курс молодого бійця - й на фронт. Ешелон прямував на оборону Ленінграда. На станції Балагоє зупинився - бомбили. Ось тут я вперше й побачив, що таке війна: палали вагони, техніка, трупи... Німець дуже сильний був... На фронті мені відразу видали чорний пластиковий медальйон - я його зберіг і завжди ношу з собою досі - щасливий він! Там - записка: всі дані про людину. (Дмитро Прокопович витяг із кишені той самий контейнер - роз-

рутив його й розгорнув невеличкий папірець, на якому вже сучасна інформація про солдата.) Я вбив сімох фриців, а вісьмох - захопив у полон. А сам дожив до перемоги, хоча кілька разів був поранений і контужений. Небагатом так пощастило...

"Стигла вишня на конячку" - з пронизливим ароматом щасливої української домівки. Де ви, фронтовики-ветерани, чи чуєте нас, чи

смакує вам солодко? Тиша... Більшість - полягли гарматним м'ясом у полі, померли від ран під час війни чи відразу після. Інші - закатовані в полоні, спалені не по-християнськи в жакливіх крематоріях концтаборів, або, якщо не встигли - згнули вже після війни в болотах ГУЛАГу. "У нас немає військовополонених, є лише зрадники!" От і не стало... Мерли від голоду в 1946-му, 1947-му. Витримали й це - принизливо сконали на жалюгідних хлібних картках, аж до початку 60-х, коли глевкий житній пайок "посилили"

ще глевкішим гороховим і кукурудзяним хлібом. Несмачним - але майже вдало! І це - для героїв-переможців, які врятували від фашистського гвалту Європу! Інвалідів - бо не те, що день - кожна мить на передовій - це смерть! Не миттєва - тоді, як "міна" вповільненої дії: стрес, страх, перенапруження, мороз, голод і хронічна втома. А ще - нестерпна облога: там, в окопах у німців, повно зброї, боеприпасів, гранат, снарядів. А в нас - трьохлінійка Мосіна й пат-

рони, полічені на долоню! Роки без сну, без спокою й без героїства. "Ура! Вперед!" Та ж не назад: "свої" заградзагони, "червонопонгонники" точно пристрелять. А вперед - є шанс... Всі - скалічені, виснажені, з розшматованими до крові думками. Не було серед них здорових, дарма що й жодного переможеного. Тому більшості й немає серед нас...

Думаєте, я це вигадав? Почув серед ветеранів. На День Перемоги, в День жалоби й за усе пройдене життя.

Солодка вишня на конячку. Солодке трішечки й переможцям. Живіть, благаю! Довго-довго, скільки стане сили! Хай кожному з вас дає Бог здоров'я на всі ваші роки. Радійте сонцю, онукам, квітам, миру, ювілейним нагородам! А нас, нащадків, якщо можете, пробачте: надто багато часу знадобилося, щоби за щоразу поновлюваною історичною версією про Другу світову зрозуміла, недолугі: це була біда. Страшна біда. І тексти про політику тут ні до чого!

Сергій ШИКАРЕНКО